

דף מקורות 6

דף לא עמ' ב: סימנים - סיום הפרק

נושאים:

- הסימנים.
- עזרה בדרך
- צער בעלי חיים.
- משנה
- שונא ישראל לכוף יצרו.
- מנא הני מיליה

הסימנים.

- הסוגיה פותחת בסימנים: בהמ"ת בהמ"ת אוה"ב שונ"א רבצ"ן. מה זה ? ראו את ביאור של שטיינזלץ. מדוע הסימנים לא התחילו מן הראיות הראשונות של הסוגיה?
- על הסימנים ראו מאמרו של אבישי יורב, מסורת התלמוד - הסימנים, בתוך סידרא טז (2000), עמ' 59-90, בעיקר עמ' 67-61. **[נספח א - בקלסר המאמרים]**

צער בעלי חיים

בררו את הראיות לאור השיעור שעסק בצער בעלי חיים.

- שבצו את המינוחים: בהמת גוי, יין נסך, משא ישראל, שונא ישראל, לכוף יצרו וכו' במערכת המושגים של דאורייתא דרבנן, חפצא וגברא וכו'.
- להשלמת הסוגיה כדאי לעיין במאמרו המקיף של הרב קוק בסוגיה זו חזון הצמחונות והשלום **[נספח ב -בקלסר המאמרים]**.

שונא ישראל לכוף יצרו

איך מדובר בשונא ישראל - האם מותר לשנוא, יהודים? ראו את הסוגיה הבאה [שגם תוספות רמז אליה]:

פסחים קיג ב

<p>רש"י: מותר לשנוא אותו - הכוונה דבר ערוה כחזירו יחילי, אף על פי שאינו קשאי להעיד, מותר לשנאתו:</p>	<p>שלשה הקדוש ברוך הוא אוהב: מי שאינו כועס ומי שאינו משתכר ומי שאינו מעמיד על מדותיו. שלשה הקדוש ברוך הוא שונא: המדבר אחד בפה ואחד בלב והיודע עדות בחבירו ואינו מעיד לו והרואה דבר ערוה בחבירו ומעיד בו יחיד. כי הא דטוביה חטא ואתא זיגוד לחודיה ואסהיד ביה קמיה דרב פפא נגדיה לזיגוד ונתנו מלקות לזיגוד - העד. אמר ליה: טוביה חטא וזיגוד מינגד. אמר ליה: אין דכתיב לא יקום עד אחד באיש ואת לחודך אסדת ביה - שם רע בעלמא קא מפקת ביה.</p> <p>אמר רבי שמואל בר רב יצחק אמר רב מותר לשנאתו, שנאמר: 'כי תראה חמור שנאך רבץ תחת משאו' מאי שונא? אילימא שונא נכרי והא תניא שונא שאמרו שונא ישראל ולא שונא נכרי, אלא פשיטא שונא ישראל, ומי שריא למסניה? והכתיב: 'לא תשנא את אחיך בלבבך' אלא דאיכא סהדי דעביד איסורא? כולי עלמא נמי מיסני סני ליה, מאי שנא האי? אלא לאו כי האי גוונא דחויא ביה איהו דבר ערוה רב נחמן בר יצחק אמר מצוה לשנאתו שנאמר יראת ה' שנאת רע</p>
--	---

- מה מוכיח רב מן הפסוק שלנו? איך היתר זה מתיישב עם האיסור לשנוא?
- אם מדובר בעברין שמותר ואפילו מצווה לשנוא אותו - מה שייך לדבר על כפיית היצר?
- ראו את ההתמודדות של תוספות [ד"ה: לכוף את יצרו] אצלנו, אך גם את התוספות בפסחים - לפניכם:

תוספות

שראה בו דבר ערוה – ואם תאמר דבאלו מציאות (ב"מ דף לב: ושם) אמרינן אוהב לפרוק ושונא לטעון מצוה בשונא כדי לכופ את יצרו והשתא מה כפיית יצר שייך כיון דמצוה לשנאתו וי"ל כיון שהוא שונאו גם מחבירו שונא אותו דכתיב (משלי כז) כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם ובאין מתוך כך לידי שנאה גמורה ושייך כפיית יצר:

- איך הוא מפרש את מושג השנאה המותרת/מצווה? מה תוכנה או מטרתה של שנאת העברייני?

- הסתייעו בדברי החזון איש – העוסק בדין 'מורידין' [היתר הלכתי להפטר מרשעים גדולים על ידי הימנעות מהצלתם ואף יותר מכך]. מדין חמור זה ניתן ללמוד לסוגיית השנאה שלנו. וכן בדברים מן האנציקלופדיה התלמודית.

אנציקלופדיה תלמודית ערך אהבת ישראל	חזון איש יורה דעה סימן ב ס"ק טז
<p>אין מצות ואהבת לרעך אלא על אחיך בתורה ומצוות, שרעך נקרא רעך בתורה ובמצוות, או ש"כמוך" פירושו כמוך במצוות, שהרשע מצוה לשנא אותו. ויש מהראשונים שכתב שכיון שנאמר ואהבת לרעך, בכלל רעך אפילו רשע, שהרי אמרו שאפילו מי שנתחייב מיתה תברור לו מיתה יפה, ולא אמרו שמצוה לשנא הרשע אלא בחייו, שעל ידי כך אפשר שיחזור למוטב, אבל לאחר מיתה וכשהולך למות לקבל עונשו הזהיר עליו הכתוב להתנהג עמו באהבה</p>	<p>ונראה שאין דין מורידין, אלא בשעה שהשגחתו של הקב"ה גלויה, כמו בזמן שהיו ניסים ומשמש בת קול וצדיקי הדור תחת השגחה פרטית... והכופרים אז בנליזות מיוחדות, בהטיית היצר לתאוות והפקרות, ואז היה ביעור רשעים גדרו של עולם והכל ידעו כי הדחת הדור מביא פורענויות... אבל בזמן ההעלם שנכרתה האמונה מן דלת העם, אין במעשה ההורדה גדר הפרצה, אלא הוספת הפרצה שהיה בעיניהם כמעשה השחתה ואלמות ח"ו. וכיון שכל עצמנו לתקן, אין הדין נוהג בשעה שאין בו תיקון ועלינו להחזירם בעבותות אהבה ולהעמידם בקרן אורה במה שידינו מגעת.</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> <p>הרב אברהם ישעיה קרליץ (1878 - 1953) בני ברק, (אשר נקרא גם החזון אי"ש על שם סדרת ספריו, מגדולי הרבנים במאה ה-20, נחשב כמנהיג החרדי הבולט ביותר בזמן קום המדינה, על אף שלא שימש במשרה רבנית רשמית כלשהי.</p> </div>

עזרה בדרך

מהו המימוש העכשווי למצוות פריקה וטעינה. שימו לב להגדרה מרחק ופגיעה. תוכלו לעיין גם ב'קצור הלכות דרכים' לרב יואל בן נון פרק ח – מתוך משלב 39. **[נספח ג – בקלסר המאמרים]**

משנה

- קדימויות של רב לאב. מה הן משקפות? איזו השקפת עולם קדימות כזו מייצגת? האם זו רק השקפת עולם אולי תנאי חברה ומקום?
- על הדילמה וטיבה ראו במאמרו של ' בלידשטיין, רבו של אדם לעומת הוריו, תעודה יג (תשנ"ז) עמ' 19-34 **[נספח ד - בקלסר המאמרים]**

ומנא הני מיליה

מה פשר הסתירה שבין שתי אמרות רב? ראו רש"י והשוו דבריו לדברי השטמ"ק:

שיטה מקובצת

והא דאמר רב יהודה אמר רב כל המקיים בעצמו סוף בא לידי כך נראה לי דעל אבדת אביו ועל אבדת רבו קאמר אבל בשאר כל אדם אין כאן איסור ושלו קודם. וי"ל אפילו על כל אדם כי איך יחוס על סלע שלו יותר ממאה סלע של חברו והיה לו לבטוח על הבורא

לשלם גמולו בכמה כפילות על מצות השבת אבדת חברו.

- איזה מן הפירושים נראה סביר יותר, מבחינה רעיונית ומבחינת ההסבר הנכון לדברי הגמרא?
- את ההיבטים המוסריים והפסיכולוגיים מעלה יפה הרב יוסף חיים:

בניהו בן יהוידע

שם כל המקיים בעצמו כך סוף בא לידי כך. נראה הכונה, על פי המעשה שכתב הרב מהר"א הכהן ז"ל, באחד שהיה לו אב זקן, ולא היה חש עליו להביאו בתוך ביתו להאכילו ולהלבישו, אלא היה הזקן הזה דר עם העניים שבעיר, והיה

היום בימי הקור היה הזקן יושב עם העניים ברחוב העיר, ויעבור שם בן בנו של הזקן ויתחנן הזקן אל בן בנו, ויאמר לו ראה איך הקור רב ועצום והוא ערום בתוקף הקור, על בן יאמר לאביו שישלח לו בגד להתכסות בו, וללבושו בימי הקור הזה, וילך הבן ויספר לאביו מה שאמר לו זקיני, ויאמר לו תעלה אל העליה ותמצא בגד תלוי ביתך, תקח אותו ותוליך אותו לזקינך, ויעלה הבן אל העליה, וימצא בגד ישן נושן שיש בו כמה קרעים, ויחר לו מאד על הדבר הזה, ויקח מספרים ויחתוך הבגד לארכו לחצאין שוים, ועל ידי כך נתעכב בעליה, ויצעק אביו למה נתעכבת, ומה תעשה שם, ואחר שקרא עליו כמה פעמים ירד הבן מן העליה ובידו חצי בגד, ויאמר לו אביו למה חתכת את הבגד לחצאין, ומה תעשה בחצי האחד, ויאמר לו החצי השני הצגתי בשבילך, כי אחר שתזקין אוציא אותך מן הבית הזה, ובעל כרחך תשב עם העניים, ובימי הקור כשתבקש ממני בגד ללבוש, אשלח לך זה החצי הנשאר פה, כי מעשה אבות יעשו בנים, וכמו שאתה מתנהג עם אביך, כן אני אתנהג עמך. ויבוש האב ויכלם, וידע כי חטא חטאה גדולה בזה בכבוד אביו, והרגיש שאחרי זה גם עליו יעבור כוס זה של הבזיון, והלך אצל אביו ובקש ממנו מחילה, והביאו לביתו. ובוזה פירש הרב הנזכר עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם ומשלי י"ז ו"ן, פירוש עטרת זקנים הוא כבוד שלהם בא להם ע"י בני בנים, אך תפארת זה של הבנים שגרמו עטרת הכבוד לזקנים באה מכח אבותם, שאם לא היה האב מטה אוזן לדברי בנו בדברים אלו מה תועלת היה יוצא מהם לזקיני, עד כאן דבריו, והנה כמו מאמר הבן לאביו, כן הוא מאמר חז"ל כאן, שאמרו כל המקיים בעצמו כך, לדחות של אביו ושל רבו, ולהקדים את שלו, הנה לסוף יזדמן לו כך, כאשר יהיה לו עצמו

אבידה יקדימו בניו או תלמידיו את שלהם על שלו, והמתנהג לפנים משורת הדין להקדים של רבו ושל אביו על שלו, אז ימצא אחרי זה כשיבא לידי דבר זה שיקדימו בניו או תלמידיו את שלו על שלהם:

והא דנקיט המאמר הזה בלשון כך, נ"ל בס"ד דרמו לפי דרכו עוד דבר אחד, והוא שהאדם צריך להתנהג בענייני הנפש בכף פתוחה להיות ותרן הרבה, ובענייני הגוף בכף סתומה לצמצם הרבה, וידוע דענייני הנפש יתייחסו לימין, וענייני הגוף לשמאל, ותיבת כך אות הימני הוא כ"ף סתומה, ואות השמאלי הוא כף פתוחה, ונמצא תיבת כך יורה שהאדם מתנהג בענייני הנפש בכף סתומה, וענייני הגוף בכף פתוחה, וזה אי אפשר להיות צדיק, ומוכרח שיהיה רשע, שאז יתנהגו מן השמים עמו בעולם הזה בכף פתוחה שיאכילוהו שכר קצת מצות שיש לו, ובעולם הבא בכ"ף סתומה שאינו טועם כלום. וז"ש כל המקיים בעצמו כך, דהיינו בסדר כך, שהימין כף סתומה, והשמאל כף פתוחה, סוף בא לידי כך, שעוה"ב המתייחסת לימין ימצא שם כ"ף סתומה שאין טועם כלום, ובעולם הזה שמתייחסת לשמאל ימצא בה כ"ף פתוחה שיאכילוהו שכר קצת מצות שיש לו, כדי שלא ישאר לו כלום לעולם הבא, וכמ"ש [דברים ז' י"ן] ומשלם לשונאיו אל פניו וכו':